

Leader

– bestående bas med breddade uppgifter?

15 leadergrupper i landet vill att LAG i framtiden ska få en bestående roll och arbeta över flera sektorer med finansiering från många olika håll.

Text: Jessica Hagård

Det visar den enkätundersökning till alla Sveriges leadergrupper som genomförts av Landsbygdsnätverkets kansli. 37 LAG svarade på frågorna som rör LAG: s ansvar och roll.

Några som länge arbetat brett är Leader Astrid Lindgrens hembygd

– Vårt LAG har en högre ambition än att bara administrera leadermedel, menar verksamhetsledaren Jacob Käll.

Det handlar om det ungdomspolitiska arbete som leaderkontoret tillsammans med Ungdomsstyrelsen och Regionförbundet bedrivit. Sedan 2001 har flera icke leaderfinansierade projekt löpt parallellt med den ordinarie verksamheten. Att leaderkontoret ”sälte tjänster” till andra parter har bidragit till att kompetens spillt över till leaderarbetet samt att kontoret kunnat utökas med en person, något som Jacob Käll menar varit mycket värdefullt.

– Utrymmet inom landsbygdsprogrammet är alltför snävt för ett leaderområde som vårt. Vi har tack vara att vi kunnat sälja vår kompetens såväl breddat vår verksamhet som förstärkt leaderarbetet.

Underifrånperspektivet i fokus

LAG för leaderområdet Uross, som utvecklar Roslagen och Stockholms skärgård, är däremot tveksam till att bredda LAG:s roll till annat än fatta beslut om leaderprojekt som kommer in ”utifrån”.

– Här har vi redan många bra samarbeten ute i samhällena, vilket leder till goda projektidéer. Vi ser en risk med att underifrånperspektivet tappas bort om LAG tar för många egna initiativ. Det är inte säkert att en breddad roll eller fler tjänster på kontoret leder till ökad landsbygdsutveckling, det återstår att se, menar Susanne Ortman, verksamhetsledare för Leader Uross.

Fiske i fokus i Nedre Dalälven

Men Kalle Hedin, verksamhetsledare i Leader

Jakob Käll är verksamhetsledare för Astrid Lindgrens hembygd

Foto: Frans van Erp

Meindert Hamstra, inflyttad från Holland och idag turistföretagare i Nedre Dalälven. Ledamot av LAG och dess verkställande utskott i Leader Nedre Dalälven. Meindert och hans fru Renate är också aktiva i Leaderprojektet Turismsamverkan och Fisketurism Nedre Dalälven.

Nedre Dalälven instämmer i nyttan av ett välbemannat leaderkontor. Tack vare att man där har Nedre Dalälvens intresseförening med dotterbolaget Nedab under samma tak, har kontoret utökats från att ha haft knappt 3 till ca.10 tjänster. Nedab står idag bl.a som projektägare för det nationella turismfiskeprojekt som totalt 22 leaderområden är knutna till. Nedab driver ett leaderprojekt för turismsamverkan inom hela leaderområdet. Dessa två projekt samverkar också med ett annat LAG-ägt projekt, ett fiskenätnätverk. Flera av de anställda på leaderkontoret har delar av sina tjänster bekostade av intresseföreningen och dess dotterbolag. Det mesta finansieras således av landsbygdsprogrammets medel men nu finns mer pengar, leaderarbetet har stärkts och synergieffekterna är många.

– Vi lobbar bland annat in fisketurismföretagare genom fiskenätverket till det nationella fisketurismprojektet. Kompetensen på kontoret har ökat vilket påverkar det övriga leaderarbetet positivt, menar Kalle Hedin.

Leader- den lokala ekonomins motor

Ett annat LAG som arbetar för en ökad breddning av LAG:s roll är Leader Åres Gröna Dalar.

– Genom att leaderarbete nu pågår i hela landet har det första delmålet för att få starkare lokala ekonomier stärkts, säger ordförande Jörgen Andersson som menar att första steget handlade om att få till stånd trepartnerskapet. I Åres Gröna dalar väntar man nu på länsstyrelsens besked vad gäller ett LAG: initierat projekt som har till syfte att sjösätta ett lokalt sparbolag med ungdoms- och entreprenörskapsprofil.

Jörgen ser således Leader som den kraft som kan komma att påverka möjligheterna att utveckla starka lokala sparbolag.

– En del av arbetet som sparbolag gör, görs redan inom LAG vid värderingarna av ansökningar. LAG:s kompetens att bedöma idéer ska kunna förstärkas med sparbolagets dito. Vi vill få till stånd ett pilotbolag som så småningom kan drivas av egen kraft med hjälp av finansiering från sparare. Leader kan således ses som en motor för att utveckla den lokala ekonomin avslutar han.

FAKTA OM LAG I SVERIGE:

Källa: Landsbygdsnätverkets enkät, av 49 svarande LAG, december 2011 (LAG= Local action group som arbetar med leadermetoden)

- LAGs storlek varierar mellan 7 och 41 personer, 18 personer är både det genomsnittliga och vanligaste (median) storleken på LAG
- Leaderföreningarna varierar mellan 4–170 medlemmar. (Medel 44 och median 36)
- Männerna dominerar i antal bland de svarande LAG, men under 40 år är det fler kvinnor än män
- Halften av LAG ledamöterna är 40–60 år. Nästan en tredjedel är över 60 år, men bland kvinnor är det ungefär lika stor andel unga kvinnor som äldre.
- Endast 6 personer uppges ha utomeuropeisk bakgrund
- 18 personer uppges ha annan europeisk bakgrund än svensk

Viktigt att alla tar sitt ansvar i LAG

Det känns angeläget att vi tar oss tid till att reflektera över hur vi hittills arbetat med leadermetoden och hur vi vill arbeta framgent. LAG behöver få möjlighet att öka sin samverkan för att fördjupa kunskaperna om metoden. Det har också Landsbygdsnätverket prioriterat att arbeta med i år.

I det här nyhetsbrevet kan du läsa om olika exempel på hur LAG i olika områden ser på Leaders roll. Du kan också läsa om hur man inom LAG kan arbeta med näringslivsfrämjande insatser, något som redan görs i stor omfattning.

En av nätverkets viktiga grupper är samverkansgruppen för alla Sveriges LAG. Just nu ser gruppen över hur samverkan kan bli än mer effektiv och mer förankrad bland alla LAG. Vi inom nätverkets styrgrupp har tagit del av denna process och har förtroende för att LeaderSverige samlar sig kring en hållbar samverkanslösning. Det är även viktigt att alla LAG och övriga medlemmar i nätverket har en aktiv dialog tillsammans. Därigenom drar vi nytta av allas kompetenser och stärker möjligheterna till ett effektivt genomförande av nuvarande program.

Samtidigt närmar sig nästkommande programperiod med stormsteg. Det är väsentligt att man vid uppbyggandet av det nya landsbygdsprogrammet på olika sätt tar tillvara kunskaper och erfarenheter inom Leader liksom inom det nuvarande programmets övriga delar. I den diskussionen är det betydelsefullt att vi alla bidrar med vår del.

Jag tror på leadermetoden och dess styrka att genom sin uppbyggnad på lokal nivå forma den lokala utvecklingen. Låt oss tillsammans utveckla den!

Peter Melin

Landsbygdsnätverkets ordförande

Med olika ingå

Vi har frågat LAG-ledamöter från olika sektorer hur de uppfattar arbetet med Leader.

Dessa frågor ställdes:

1. Beskriv kort hur arbetet i er LAG-grupp fungerar:
2. Vad har det betytt för ditt LAG att din organisation/förening/företag finns representerad i gruppen?
3. Vad har det betytt för din organisation/förening/företag att du sitter med i LAG?
4. Hur upplever du det personligen att arbeta med Leader?

Staffan Hällö
Arbetsförmedlingen
sitter sedan två år tillbaka i Leader Lundaland.

1. De flesta ärenden bereds av presidiet som lägger förslag till beslut inför styrelsemötena. Ibland erbjuds de projektansökarna att kortfattat "dra sitt ärende" på styrelsemötet. Vid vissa projektansökningar tillsätts en särskild beredningsgrupp.

2. Svårt att uttala sig om - har försökt att få Leader att i större utsträckning fokusera på sysselsättningsskapande projekt.

3. Självklart, betydelsen av att landsbygden är viktig utifrån en ökad sysselsättning

4. Tycker det är viktigt att Leader finns men anser att betydligt mer fokus skall ligga på jobbskapande projekt.

Clas Forsgren
egenföretagare/representant för Studieförbundet Vuxenskolan i UROSS – Utveckla Roslagen Och Stockholms Skärgård sedan starten.

1. Vårt LAG fungerar imponerande bra särskilt med tanke på att vi är en mycket stor styrelse med representation från alla 6 kommunerna. Här finns intresserade ledamöter med skiftande och breda kunskaper och erfarenheter. Det blir härliga diskussioner.

2. Min organisation SV är ett studieförbund med god lokal förankring i området men endast enstaka projekt har utvecklats i samarbete med SV.

4. Uppdraget i LAG har varit roligt och ärorikt. Många av ansökningarna som kommer in är mycket spännande. Det är också roligt att se konkreta resultat. Jag passerar då och då en fotbollsplan med konstgräs och en välbehövlig gång- och cykelväg. Båda

är resultatet av vårt projektbidrag. LEADER är värdefullt för vår landsbygd. Det negativa är rutinerna för och kraven på redovisningen. På svenska myndigheters traditionella sätt förvanskas EUs intentioner till onödig byråkrati. Det tycker jag är respektlöst mot det stora ideella engagemang som ligger bakom varje projekt för landsbygdsutveckling. Den som söker ett projekt bör därför helst ha ett riskkapital att ta till om någon kostnad inte godkänns. Krånglet är ganska känt och goda idéer förverkligas därför inte alltid.

Christina Öster
företagare som representerar Koppom Konsult för Leader Växtlust Värmland sedan 2007. Är medlem i föreningen Edamer – företagarkvinnor i Eda.

1. Styrelsen har lika många ledamöter från varje sektor plus en ordförande från kommunsektorn. Vi ska ha ut materialet minst en vecka före beslutsmötena så vi kan läsa på. Under mötet brukar vi ofta ha en rundgång så att alla får kommentera och föra fram tankegångar kring varje ansökan. Vi är ofta överens, ibland är någon emot och det har väl även hänt att vi ändrat åsikt efter att någon har påpekat sådant vi inte tänkt på innan. Verksamhetsledaren har alltid förberett redovisning av det ekonomiska läget till varje möte. Mellan mötena finns ett presidium bestående av tre personer - en från varje sektor - som tar enklare beslut eller sådant som styrelsen beslutat delegera, det kan gälla kompletteringar eller liknande.

2. Det betyder att jag har kanske mer synpunkter kring lönsamhet och tillväxt.

3. Egentligen inte så mycket eftersom företagare inte kan söka projekt. Men visst finns det företagare som engagerat sig i frågor ändå.

4. Jag tycker det är en fantastisk möjlighet för landsbygden att växa och utvecklas. Sedan kan jag tycka att företagare borde kunna få ta mera plats i leaderprojekten, om de tjänar pengar så tjänar hela bygden oftast på det också.

ngar i LAG

Nina Loughlin
Vindelns kommun
Sitter med i Leader UR-Nära. Först suppleant sedan ordinarie ledamot sedan september 2010.

1. Vi får alla handlingar via webben så att vi kan gå in och läsa vilka beslutsärenden som är aktuella för laggruppssammanträdet. På beslutsmötena har vi först möten sektorsvis därefter har vi beslutsmöte med alla sektorer där alla får säga sin mening. Utöver beslutsmöten så har vi ett au som har delegation på att sköta ekonomi- och personalfrågor.

2. Det betyder mycket att vi får vara med och representera, vi kan dela med oss av vår kunskap och även få lära oss av andra. Jag tycker att de ansökningar som vi får in i mångt och mycket speglar den utveckling som sker på landsbygden idag. Jag tycker att leader är en bra modell att arbeta efter.

3. Vi får mycket kunskap tillbaka om hur andra jobbar, vi kan samverka och det är ett bra nätverk att ha tillgång till. Men jag ser ju även behovet av att det finns tillgång till koordinering uppifrån.

4. För mig personligen är jobbet med Leader spännande. Leader är en metod för landsbygdsutveckling där man utgår från de lokala behoven och förutsättningarna för att nå en hållbar utveckling, mycket nyskapande och kreativa lösningar har kommit fram genom Leader.

Sven-Erik Löfgren
Representerar den privata sidan i Leader, Örikets Ekonomiska Förening, och har tillhört Leader Blekinge sedan 2003.

1. Beslutsmötena är oftast mycket välbesökta om än inte alltid fulltaliga. Underlag till beslut publiceras på vår hemsida och man kan då skriva ut och tillgodogöra sig hela underlaget innan mötena. Utöver beslutsmötena så tar kansliet kontakt när någon av medlemmarna besitter särskilda kunskaper inom ett område

2. Öriket ha bland annat lämnat synpunkter och underlag till beslut när det gäller fiskeområdet Blekinge som är en del i Biosfärsområdet Blekinge Arkipelag. Vi har funnits

med som förmedlare av synpunkter från skärgårdsbefolkningen till samordnaren för biosfärsansökan till Blekinge Arkipelag och vice versa.

4. Arbetet är mycket givande eftersom man får en inblick i hur olika delar av länet arbetar med landsbygdsfrågor och man får en hel del tips om hur man själv kan jobba vidare.

OM NÄRINGSLIVET I LEADER:

Källa: Landsbygdsnätverkets enkät, av 49 svarande LAG, december 2011.

- 32 svarande LAG uppger att de sammantaget har 263 näringslivsprojekt där minst ett företag eller ekonomisk förening är inblandade i projektet (drygt 8 i genomsnitt per LAG)
- 32 svarande LAG uppger att de sammantaget har 305 andra projekt (än näringslivsprojekt) där företag eller ekonomiska föreningar är inblandade. (nästan 10 i genomsnitt per LAG)
- 21 av 36 svarande LAG uppger att näringslivet är aktivt medverkande i många eller flertalet projekt.

Alla våra drömmar kan uppfyllas om vi har modet att uppfylla dem.

Walt Disney

Medlem har ordet

Leader, viktig utvecklingsaktör på landsbygden

Det är en genomgripande förändring som Leader nu innebär för landsbygdsutvecklingen i Sverige. Från att ha varit ett gemenskapsinitiativ under förra EU-programperioden med 12 Leaderområden till idag ett strategiskt program inom Landsbygdsprogrammet och med 63 Leaderområden som omfattar hela Sveriges landsbygd. Det är positivt och glädjande, Leader har fått mandat och resurser för att bidra till ett bättre styre (governance) och förstärkning av landsbygdens potential.

Lanseringen av nya Leader har skett under mycket kort tid, den processen har haft sina brister och det vore naivt att tro att Leader som utvecklingsverktyg redan skulle vara fulländat. Därför är det viktigt att vi aktivt fortsätter arbetet med att utveckla och förstärka Leaderkonceptet inför kommande EU-programperiod. Den kanske allra viktigaste frågan att belysa och besvara är synen på Leader och LAG. Betraktar vi Leader och LAG som en projektaktör eller som en utvecklingsaktör?

LAGs struktur med det breda 3-partnerskapet, engagemanget och underifrån-perspektivet har alla förutsättningar att knyta samman lokala och regionala intressenter i gemensamma strategier och insatser. Inte minst kommunerna bör se möjligheten med Leader som ett ändamålsenligt verktyg för

denna utveckling. Allt talar för Leader som en viktig utvecklingsaktör både nu och i framtiden. Potentialen finns, men vi behöver visa tillit till Leader och den fortsatta processen och Leaders roll under nästa landsbygdsprogramperiod. Det behövs ökade insatser, både kompetensmässigt och ekonomiskt, för att stärka LAGs roll och kapacitet, framför allt när det gäller mobilisering, strategiskt utvecklingsarbete och samverkan, både nationellt och internationellt.

Det behövs också en dialog om hur vi säkerställer LAGs rättskapacitet och stabilitet som en långsiktigt bestående struktur. En annan viktig fråga är hur vi ytterligare kan stärka lärandet i utvecklingsarbetet. Vilka metoder för "samverkan-lärande-utveckling" ska vi använda, hur mäter vi och följer upp läroprocesserna?

Lärandet blir sannolikt en viktig indikator under nästa EU-programperiod.

Det pågår nu aktiva samråd kring dessa frågor inom Leader och Landsbygdsnätverket liksom samråd med Landsbygdsdepartementet och Jordbruksverket. Leader och Landsbygdsnätverket visar stort engagemang, här finns kunnande och rika erfarenheter som måste tas tillvara. Det är därför inte bara önskvärt utan också nödvändigt att Leader får en aktiv roll i framtagandet av det nya landsbygdsprogrammet.

Leopold Sjöström
Sorsele, Lappland
Landsbygdsinspiratör och representant
för Leader i Övervakningskommittén
för Landsbygdsprogrammet

Från vänster till höger Silvio Carlevaro verksamhetsledare Basso Monferrato Astigiano, Kimmo Rumpunen forskare Balsgård Lantbruksuniversitetet, Fredrik Lager landsbygdsutvecklare Kristianstad, Börje Emilsson byggnadsnämndens ordförande Kristianstad, Ivana Barrera sekreterare Basso Monferrato Astigiano. (Inflikad: Kerstin Nordholm)

Skånes Ess samarbetar med italienska LAG

Hur kan man bäst locka turister till Skåne och till Piemonte i Italien? Den frågan lever vidare efter att Leader Skånes Ess genom en transnationell check från Landsbygdsnätverket, inlett ett samarbete med ett italiensk LAG.

Text: Jessica Hagård | Foto: Kerstin Nordholm

– Vi är imponerade av italienarnas sätt att arbeta med turism i temaform. Bland annat har vi besökt deras Strada Romantica, en romantisk turismväg för dem som vill uppleva området runt Piemonte. Det var ett projekt som drog igång under Leader+. Intentionen var att koppla ihop landskap, turism och starka och svaga delar av området, berättar Kerstin Nordholm, projektledare för Skånes Ess.

Fick transnationell check

Det var efter personliga kontakter på en landsbygdskonferens i Sevilla och med hjälp av kontakter genom Landsbygdsnätverkets

kansli som Skånes Ess kom fram till att det var ledergrupperna GAL Basso Monferrato Astigiano och GAL Langhe e Roero Leader i Piemonte i norra Italien som var bäst lämpade att inleda ett samarbete med. Skånes Ess kunde med hjälp av den transnationella checken besöka områdena i början av december 2009. I april i fjol gjordes ytterligare ett besök och nu finns planer på att inleda ett samarbetsprojekt för vilket Sverige kommer att ansvara för koordineringen.

– Vi ligger nu i startgroparna. Projektet kommer att ta sitt avstamp från den inspiration och kunskap vi fick därnere om turismprojekt

som syftar till tillväxt och utveckling. Italienerna ligger långt före oss vad gäller hur man lyfter fram det lokala, till exempel den lokala maten, fortsätter Kerstin Nordholm.

Trollskog med turismvärde

Kerstin menar att det är av stort värde att ”använda varandras ögon” när man tittar på de olika ländernas tillgångar.

– Vi visade dem foton av en gammal skog och de ville direkt komma hit för att se ”trollen”. Vi måste försöka tänka, vad har vi här? Vad är unikt hos oss?

Men det begynnande samarbetsprojektet är inte det enda utfallet av italienbesöken. Också ett LAG-ägt projekt planeras som ska ta sitt avstamp i hur man kan ta ett strategiskt grepp över turismprojekt genom att knyta ihop områden, liknande det arbetssätt man haft med den romantiska vägen.

Perspektiv på byråkrati

Sen har ju förstås de i LAG som åkt ner lärt sig mycket på kuppen:

– Vi har bland annat fått perspektiv till den svenska byråkratin. Den är bara en viskning i mörkret jämfört med den italienska. Deras LAG-grupper hade väldigt lite handlingsfrihet jämfört med vad vi har. Det var istället Region Piemonte, motsvarande vår länsstyrelse som styrde det mesta. Att få till ett möte där var som att få en audiens hos påven, fortsätter Kerstin Nordholm.

Att inledningsfasen av samarbetsprojektet dragit ut på tiden beror bland annat på att det varit val i Italien.

– I morgon är inte samma sak på italienska som på svenska. Vi får ligga på för att projektidéerna ska röra sig framåt, och det gör vi, avslutar hon.

Näringslivet ger liv åt Leader

Det finns storas möjligheter att arbeta näringslivsfrämjande inom Leader. I genomsnitt drivs drygt åtta näringslivsfrämjande projekt per leaderområde.

Text: Jessica Hagård

Att det inte går att bevilja företagsstöd inom Leader hindrar alltså inte att det ändå går att arbeta med näringslivsfrämjande åtgärder. Det visar den enkätundersökning som gjorts bland landets leadergrupper. 263 näringslivsprojekt, i vilket privata företag/ ekonomiska föreningar är med, bedrevs i december i fjol inom de leaderområden vars LAG besvarat enkäten, vilket alltså motsvarar drygt åtta per område. (Totalt var det 49 LAG som svarade på flera av enkätens frågor, men just på frågan om näringslivsprojekt var det 32 svarande LAG.)

Behövs fler entreprenörer

Spira Fyrkanten är ett av de områden som har stort fokus på näringslivsfrågorna. Man arbetar över kommunerna Älvsbyn, Piteå, Boden och Luleå och har lyft behovet av ett mer varierat företagande och ett utvecklat entreprenörskap i sin strategi.

– Kopplingen till näringslivet finns även med som en av tre urvalskriterier när LAG ska

fatta beslut om projekt, berättar Jenny Björk, verksamhetsledare för Spira Fyrkanten.

Bakgrunden är att skogsbolagen och basindustrin tillsammans med offentliga sektorn av tradition har varit de största arbetsgivarna i området. Det finns därför ett behov av att jobba för att främja entreprenörskap och entreprenöranda, liksom att utveckla nya produkter och affärsområden kopplade till jorden, skogen och älvarna. Det finns även goda förutsättningar för det.

Nu driver man leaderprojekt med fokus på kompetensutveckling för att främja entreprenörskap och projekt som handlar om bildandet av företagarnätverk. Att landsbygdens företag börjar samverka i tematiska nätverk är en framgångsfaktor som ger ”gemensam nytta” och ökad lönsamhet i det egna företaget. Som exempel nämner Jenny leaderprojektet piteUnika i vilket ett 20-tal företag på landsbygden runt Piteå samverkar och utveck-

lar gemensamma säljbara produkter inom området natur- och kulturturism.

Positivt med mänskliga möten

I ett leaderprojekt i Råne älvdal har man låtit göra kompetensutvecklande insatser på plats på orten, t ex starta eget utbildningar, något som Jenny berättar dragit fulla hus.

– Intresset har varit stort. Det är också nyttigt att personer i samma bygd får träffas. Då kan det utvecklas samarbeten som inget räknat med, fortsätter hon.

Hon berättar att hon som verksamhetsledare hela tiden försöker hitta kopplingarna till näringslivet när projektidéer bollas.

– Att ha näringslivet representerat ger bättre långsiktighet till projekten. Skulle vi få arbeta med företagsstöd vore det ett plus men just nu uppfattar vi att vi inom Spira Fyrkanten gjort det bästa vi kunnat för att jobba näringslivsfrämjande inom det regelverk som finns, avslutar hon.